Maa- ja metsätalousministeriö, luonnonvaraosasto, erätalousyksikkö

Erityisasiantuntija Jussi Laanikari

p.0407336229

Aihe: Luonnonsuojelulainsäädännön kehittäminen rauhoitettujen lajien aiheuttamien vakavien vahinkojen estämiseksi ja korvaamiseksi. (O 42/2020 vp.)

Muistio ympäristövaliokunnan kuulemiseen 4.6.2020

TAUSTA

Luonnonvaraisten eläinlajien aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisyn ja korvaamisen pääsääntö Suomessa on ollut se, että luonnonsuojelulain alaiset lajit kuuluvat ympäristöministeriölle, ja metsästyslain alaiset ja rauhoittamattomat lajit maa- ja metsätalousministeriölle. Työnjako on looginen ja sopii hyvin sitä taustaa vasten, että lajien suojelustatus ja kansalliset mahdollisuudet säädellä vahinkoa aiheuttavien lajien populaatioita metsästyksen keinoin määräytyvät lähes kaikilla lajeilla EU:n luonto- ja lintudirektiiveistä. Ministeriöt ovat rakentaneet omaan toimintaympäristöönsä soveltuvat menettelyt niin vahinkojen ehkäisyyn, vähentämiseen kuin korvaamiseenkin käytössään olevien resurssien puitteissa.

Valkoposkihanhiongelman ratkaisuun esitetään toistuvasti lajin siirtämistä riistalajiksi. Tässä MMM:llä ja YM:llä on eri näkemys. Eri näkemykset on kirjattu MMM:n ja YM:n muistioon https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2018-AK-197877.pdf ,kun asiaa valkoposkihanhen ja merimetson osalta käsiteltiin HE 83/2018 yhteydessä (naakan siirto metsästyslain alaiseksi rauhoittamattomaksi lajiksi). Mietinnössä (MmVM 11/2018 vp) maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa: ” *Valiokunta katsoo, että valkoposkihanhien ja merimetsojen suojametsästystä tulee voida harjoittaa luonnonsuojelulain piirissä, jolloin vahinkoja voidaan edelleen korvata. Valiokunta pitää tarpeellisena tätä koskevan sääntelyn toteuttamista mahdollisimman pian*.”

VAHINKOJEN ESTÄMINEN JA SUOJAMETSÄSTYS

Metsästys on mahdollista vain, jos lintudirektiivissä sallitaan lajien metsästys. Valkoposkihanhen metsästys on kielletty (lajia ei ole mainittu liitteessä II lintudirektiivissä). Jos laji siirretään metsästyslakiin riistalajiksi, tulee laji kuitenkin rauhoittaa, kuten esimerkiksi suurpedot (vrt. metsästyslaki 37 §). YM on katsonut, että jos lajeihin haluttaisiin vaikuttaa nykyistä luonnonsuojelulain poikkeamislupakäytäntöä joustavammin, on mahdollista harkita sääntelyä Ruotsin tapaan **metsästyslain piirissä** lintudirektiivin 9 artiklan puitteissa. YM:n virkamiesnäkemys on, että **suojametsästystä ei voisi toteuttaa luonnonsuojelulakiin.**

MMM katsoo, että **poikkeamislupakäytännön joustavoittaminen tulisi toteuttaa nimenomaan luonnonsuojelulain piirissä, joka on parhaillaan päivityksen alla samoin kuin on valmistelussa rauhoitettujen lajien korvausjärjestelmäkin. Joustavoittaminen olisi mahdollista tehdä lintudirektiivin**

mukaisesti esimerkiksi sallimalla lupa suoraan luonnonsuojelulaissa yleisille henkilöryhmille[1] mukaan lukien lentoasemat. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että laajalle henkilöryhmälle myönnettävälle poikkeukselle olisi olemassa pakottavia syitä, kuten vakavien viljelysvahinkojen estäminen. Valkoposkihanhien muuttoreitti on siirtynyt Suomen puolelle ja myös itse hanhipopulaatio on kasvanut erityisesti 2010 –luvulla (Kuva 1).

Muuttavat valkoposkihanhet aiheuttivat Pohjois-Karjalan ELY –keskuksen mukaan (s-posti 27.5.2020) ainakin 2-2,5 miljoonan euron vahingot 3000-4000 hehtaarille (pääosin nurmiviljelyksiä) keväällä 2020, kun yli 500 000 hanhea viipyi lähes kuukauden Pohjois-Karjalassa muuttomatkallaan. Vuoden 2018 vahingot olivat 1,1 miljoonaa euroa[2]. Kanta tulee moninkertaistumaan (Kuva 2, Kuva 3) lähitulevaisuudessa, joten myös vahinkojen voidaan ennakoida kasvavan merkittävästi.

Jos laji säädettäisiin riistalajiksi, poikkeuslupien myöntäminen, kannanseurannan vastuu, vahinkojen estäminen siirtyy riistahallinnolle ja korvausten maksaminen ympäristöministeriön hallinnonalalta loppuu. Kun naakka siirrettiin luonnonsuojelulain puolelta rauhoittamattomaksi lajiksi, loppuivat myös korvaukset. Näin tulee käymään valkoposkihanhenkin osalta.

Rauhoituksesta poikkeamista ohjaa lintudirektiivin 9 artiklan tiukka sääntely ja oikeuskäytäntö riippumatta siitä, minkä lain piirissä lajit ovat. Vahinkojen ja haittojen vähentämisen kannalta olennaista on Euroopan unionin sääntely, johon ei ole tämänhetkisen tiedon mukaan tulossa lähitulevaisuudessa muutoksia[3]. Maa- ja metsätalousministeriö edellyttääkin, että ympäristöministeriö käynnistää neuvottelut komission yksiköiden kanssa siitä, miten lintudirektiivin poikkeuksia voitaisiin täysimääräisesti hyödyntää nimenomaan valkoposkihanhen suhteen kuten komissio itse esittää (ratkaisuna) parlamenttivastauksessaan P-002885/2019[4].

LINTUPELLOT

Valkoposkihanhien ja muiden maankäyttäjien yhteiselon parantamiseksi tarvitaan monia keinoja: karkotusten ja suojametsästyksen lisäksi myös vahingonkorvauksia ja muita erilaisia toimia kuten lintupellot. Lintupelloilla kasvusto luovutetaan hanhien, kurkien ja joutsenten ravinnoksi. MMM:n maaseutuohjelman rahoituksesta lintupeltoihin on käytetty n. 0,5 miljoonaa euroa vuonna 2019. Tällä

[1] http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/hunting/docs/hunting_guide_fi.pdf

3.6.10 ja 3.6.11 sekä 3.6.12.

[2] https://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Rauhoitettujen_lajien_aiheuttamista_vahi
[3] https://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/fitness_check/docs/nature_fitness_check.pdf s. 61-63
[4] https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/P-9-2019-002885-ASW_FI.html

hetkellä toimenpiteellä ei kuitenkaan ole merkitystä valkoposkihanhiongelman kannalta, koska toimenpide on suunniteltu kasvustonsa perusteella houkuttelemaan lähinnä kurkia, eikä peltoja sijaitse nyt hanhista pahiten vahingoista kärsivillä alueilla. Nämä puutteet on mahdollista korjata uuden CAP-suunnitelmakauden jaksolle.

RAUHOITETTUJEN LAJIEN KORVAUSJÄRJESTELMÄ

MMM katsoo, että rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta on tarpeen säätää erillisellä lailla, jolla korvataan kaikkien luonnonsuojelulailla rauhoitettujen lajien aiheuttamia vahinkoja kaikissa vahinkoluokissa. MMM edellyttää, että valkoposkihanhien aiheuttamat vahingot korvataan täysimääräisesti ja nykyistä nopeammin. Valkoposkihanhien keväällä aiheuttamien vahinkojen korvaamista on mahdollista nopeuttaa huomattavasti, jos korvauksen perusteena käytetään edellisten vuosien keskimääräisiä hinta- ja satotietoja.

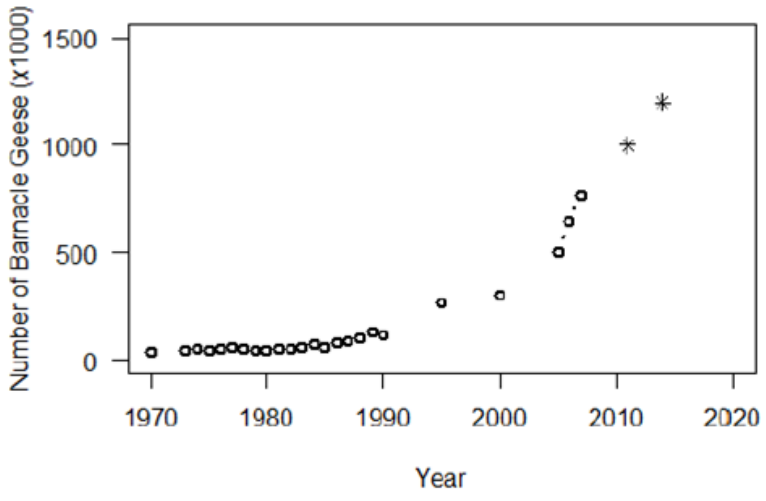

Figure 6. Population size and trends for the Russia/Germany & Netherlands population of the Barnacle Goose. Dots: Recalculated counts; Stars: Extrapolation (Data: Ganter et al. 1999; Ebbinge BS 2009; Fox et al. 2010; Hornman et al. 2013; K. Koffijberg/Sovon Vogelonderzoek Nederland).

Kuva 1. Valkoposkihanhen kannankasvu 1970-2020.[5]

[5] https://www.unep-aewa.org/sites/default/files/publication/ts70_issmp_barnacle%20goose_complete.pdf s.33

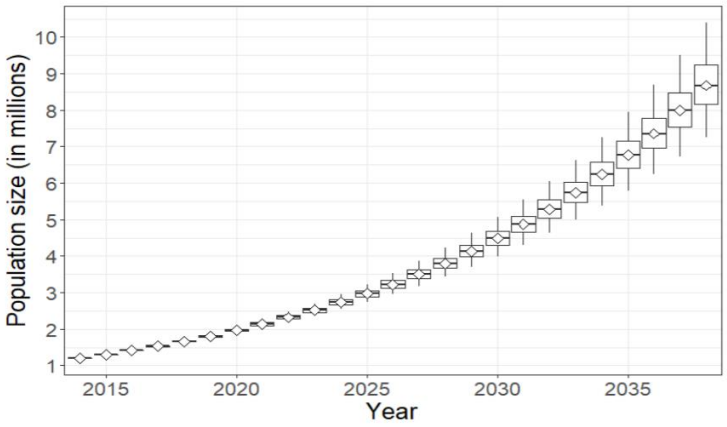

Figure 14. *Predicted population trajectories for 25 years (2014-2038) for the Russia/Germany & Netherlands population of Barnacle Geese starting from a population size of 1.2 million and using a log-linear regression model based on population data from 1960 to 2014 (mean of 10.4% growth rate).* Diamonds represent the median population size, boxes represent the interquartile range, and whiskers represent the 95% confidence interval (Data: See text for explanation).

Kuva 2. Valkoposkihanhikanta on voimakkaassa kasvussa, joten vahinkojen voidaan ennakoida moninkertaistuvan tulevina vuosina. Populaatiomalli (tiedot 1960-2014, kasvuvauhti 8,6%) ennustaa vuoden 2014 populaation kasvavan vuoteen 2038 mennessä 7,3-10,4 miljoonaan. Nykyisen kannankasvun perusteella (10,4%) arvio voi olla aliarvio.[6]

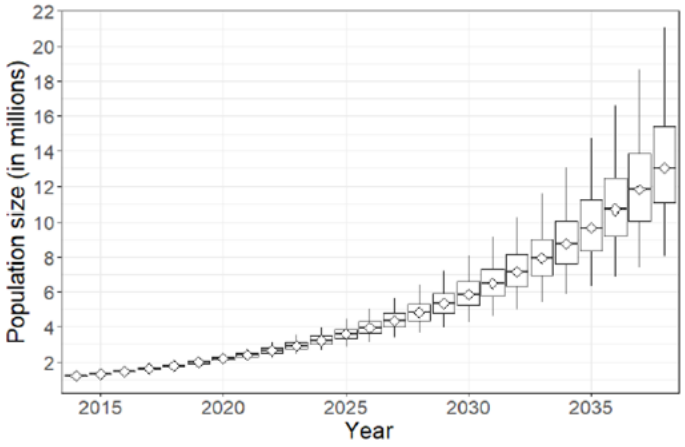

Figure 15 Predicted population trajectories for 25 years (2014-2038) for the Russia/Germany & Netherlands population of Barnacle Geese starting from a population size of 1.2 million and using a log-linear regression model based on population data from 2000 to 2014. Diamonds represent the median population size, boxes represent the interquartile range, and whiskers represent the 95% confidence interval (Data: See text for explanation).

Kuva 3. Kasvuvauhdilla 10,4% vuoden 2014 1,2 miljoonan valkoposkihanhipopulaatio kasvaa vuoteen 2038 mennessä 8,1-21,1 miljoonaan (keskiarvo 13 milj.) Malli perustuu tietoon populaatiosta 2000-2014. Skenaariossa ei populaation kasvua rajoiteta mitenkään. Molempien mallien osalta todettava, että skenaarioissa on paljon epävarmuustekijöitä.[7]

[6] https://www.unep-aewa.org/sites/default/files/publication/ts70_issmp_barnacle%20goose_complete.pdf s.58
[7] https://www.unep-aewa.org/sites/default/files/publication/ts70_issmp_barnacle%20goose_complete.pdf s.59